

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного
господарства та природокористування
Кафедра економіки підприємства

06-01-173

Методичні вказівки

з вивчення навчальної дисципліни «**Економічна статистика**»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
усіх освітньо-професійних програм спеціальностей НУВГП
денної та заочної форм навчання

Схвалено науково-методичною
радою НУВГП
Протокол № 3 від 23.04.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки з вивчення навчальної дисципліни «Економічна статистика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня усіх освітньо-професійних програм спеціальностей НУВГП денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Красовська Ю. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 17 с.

Укладач: Красовська Ю. В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства.

Відповідальний

за випуск: Кушнір Н. Б., к.е.н., проф., завідувач кафедри економіки підприємства.

Вчений секретар

науково-методичної ради:

Костюкова Т. А.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Мета та завдання вивчення дисципліни.....	3
2. Загальні рекомендації з вивчення дисципліни.....	4
3. Рекомендована література.....	6
4. Зміст дисципліни.....	7
5. Завдання на самостійну роботу.....	14

© Ю. В. Красовська, 2020

© НУВГП, 2020

Вступ

«Економічна статистика» - це вибіркова навчальна дисципліна підготовки бакалаврів для студентів усіх спеціальностей. Вивчення навчальної дисципліни допоможе майбутнім фахівцям набутти знань про основні поняття і категорії економічної статистики та закономірності функціонування й розвитку економіки, проведення економіко-статистичних досліджень.

Здобувачами вищої освіти під час вивчення дисципліни набуваються такі компетентності - здатність здійснювати статистичні спостереження за економічними явищами та процесами, а також проводити розрахунки показників економічної статистики і на їх основі прогнозувати розвиток економічних явищ та процесів.

1. Мета та завдання вивчення дисципліни

По мірі розвитку ринкових відносин в Україні буде посилюватися потреба у корегуванні підходів та методів статистичної практики. Економічна статистика повинна забезпечити комплексну характеристику стану та розвитку економіки держави. Вона розглядає систему макроекономічних показників і методів вивчення як народного господарства країни в цілому, так і окремих регіонів або підприємств, а також соціальних умов життя й праці населення, споживання ним матеріальних благ і послуг з урахуванням нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку та звітності.

Мета навчальної дисципліни – формування знань та практичних навичок статистичного оцінювання масових економічних явищ і процесів.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання є: вивчення теоретико - методичних засад комплексного статистичного аналізу масових економічних явищ і процесів; узагальнення методичних підходів щодо оцінки економічної та соціальної ситуації в державі; обґрунтування необхідності проведення статистичного дослідження з метою розробки комплексу науково-технічних та соціально-економічних програм розвитку держави. Предметом вивчення є закономірності

формування масових економічних явищ і процесів та тенденції їх розвитку.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- ◆ знати основні поняття, категорії та терміни економічної статистики, способи узагальнення та обробки даних щодо явищ, які відбуваються в суспільстві;
- ◆ вміти проводити зведення та групування матеріалів статистичного спостереження, розраховувати узагальнюючі статистичні показники, які характеризують різні сфери економіки країни та підприємства, здійснювати оцінку стану та тенденції розвитку окремих економічних явищ.

2. Загальні рекомендації з вивчення дисципліни

Дисципліна «Економічна статистика» може вивчатися у на 2 - 4 курсах студентами всіх спеціальностей університету. Вивчення даної дисципліни забезпечують такі курси: вища математика, теорія ймовірностей, економетрія, статистика, економіка підприємства, гроші та кредит, фінанси, макроекономіка. Знання з даної дисципліни використовуються в таких дисциплінах: планування діяльності підприємства, менеджмент, інвестиційна діяльність, аналіз господарської діяльності, страхова справа, менеджмент, маркетинг, стратегія підприємства, тощо.

В методичних вказівках наведені розгорнуті теми дисципліни з посиланням на джерела рекомендованої літератури та запитання для самоперевірки знань.

Рекомендовані витрати навчального часу на вивчення окремих тем дисципліни і на виконання самостійної роботи наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього						усього					
	л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Статистична оцінка економічного та соціального стану та розвитку держави.												
Тема 1. Основи економічної статистики.	7	1	-	-	-	6	9	1	-	-	-	8
Тема 2. Статистика населення.	8	1	1	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 3. Статистика ринку праці.	10	2	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 4. Статистика національного багатства.	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	-	8
Тема 5. Статистика результатів економічної діяльності.	10	2	2			6	10		1			9
Разом за змістовим модулем 1	45	8	7	0	0	30	45	2	2	-	-	41
Змістовий модуль 2. Статистичний аналіз складових економічної діяльності												
Тема 6. Статистика доходів та витрат суб'єктів економічної діяльності.	10	2	2	-	-	6	10	-	1	-	-	9
Тема 7. Статистика цін і тарифів.	10	2	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
Тема 8. Статистика рівня життя населення.	9	2	1	-	-	6	10	-	1	-	-	9
Тема 9. Статистика зовнішньоекономічної діяльності.	8	1	1	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 10. Статистика науки та інновацій.	8	1	1			6	8					8
Разом за змістовим модулем 2	45	8	7	0	0	30	45	-	2	-	-	43

Разом	90	16	14	-	-	60	90	2	4		84
-------	----	----	----	---	---	----	----	---	---	--	----

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання: підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год занять (0,5 x 30) – 15 год.; підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит (6 x 3) – 18 год.; опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 27 год.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів заочної форми навчання: підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год занять (0,5 x 6) – 3 год.; підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит (6 x 3) – 18 год.; опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 63 год.

3.Рекомендована література

7.1. Базова

1. Борух В.О., Алямкін Р.В. Економічна статистика : навч. посіб. Київ : Ліра, 2006. 318с.

2. Гетало В.П., Борух В.О., Алямкін Р.В. Економічна статистика : навч. посібник. Полтава : Світоч, 2002. 212 с.

3. Єріна А.М., Мазуренко О.К., Пальян З.О. Економічна статистика : практикум. Київ : ЕксОб, 2002. 232 с.

4. Крамченко Л.І., Лутчин Н.П., Москаль Б.С. Економічна статистика : навч. посіб. Львів : Новий Світ, 2000, 2007. 364с.

5. Статистка : підручник / за наук. ред. С.С. Герасименка. 2-ге вид. перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2000. 467с.

6. Уманець Т.В. Економічна статистика : навч. посібник. Київ : Знання, 2006. 429с.

11.2. Допоміжна

1. Беркита К.Ф. Економічна статистика : Курс лекцій: навч. посіб. Київ : Професіонал, 2004. 208с.

2. Лібанова Е.М. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та практичні аспекти оцінювання. Умань: Сочінський, 2012. 312 с.

3. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект : колект. монографія / за ред. Е. М. Лібанової. Київ : Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. 353 с.

4. Населення України. Трудова еміграція в Україні. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. 233 с.

5. Перший всеукраїнський перепис населення: історичні, методологічні, соціальні, економічні, етнічні аспекти / Власенко Н. С., Курило І. О., Лібанова Е. М. і ін. Київ : ІВЦ Держкомстату України, 2004. 580 с.

6. Самотоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О. Економічна статистика: навчальний посібник. Одеса : ОДЕУ, 2010. 182 с

7. Саріогло В. Г. Оцінювання соціально-економічних показників : прикладні аспекти застосування непрямих методів : монографія. К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2012. 136 с.

4.Зміст дисципліни **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1**

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Основи економічної статистики.

Програма

Предмет, метод та завдання економічної Методи економічної статистики. Завдання економічної статистики. Система показників економічної статистики Методи дослідження статистичних показників.

Запитання для самоперевірки знань

1. В чому полягають предмет і завдання економічної статистики?
2. Назвіть основних споживачів статистичної інформації.
3. Що таке національні статистичні класифікатори? Яке їх основне завдання?
4. Що ви розумієте під системою національних рахунків?
5. Яким чином можна використовувати систему національних рахунків для аналізу зв'язків у економіці?

Статистика населення.

Програма

Категорії населення та їх характеристики. Статистичні показники природного та механічного руху населення. Джерела

інформації про населення, його чисельність та зайнятість. Комплекс індикаторів життєвого рівня та їх показники. Соціальні та демографічні показники життєвого рівня.

Запитання для самоперевірки знань

1. Дайте визначення предмету статистики населення.
2. Які методи використовують для статистичного дослідження демографічних процесів?
3. Назвіть основні категорії населення, за якими реєструється його чисельність.
4. Які демографічні ознаки використовуються для статистичного вивчення населення країни?
5. Якими показниками оцінюється відтворення населення та його природний рух?
6. Які статистичні показники описують механічний рух населення?
7. Якою буде чисельність населення регіону через 8 років, якщо в поточному році вона становила 2,6 млн. осіб, а її скорочення дорівнювало 2%?

Статистика ринку праці.

Програма

Ринок праці: поняття, елементи, основні суб'єкти відносин. Система статистичних показників ринку праці. Основні категорії та поняття в статистичному спостереженні ринку праці. Класифікація населення щодо статусу зайнятості. Склад населення за віком працездатності. Структура працездатного населення – економічно активне населення: зайняті й безробітні; економічно неактивне населення. Статистика руху робочої сили та робочих місць. Зовнішня міграція. Статистика зайнятості та безробіття. Баланс трудових ресурсів.

Запитання для самоперевірки знань

1. Якими методами розраховують чисельність трудових ресурсів?
2. Охарактеризуйте систему показників використання трудових ресурсів?
3. Що означає термін «працездатне населення» і якими показниками оцінюється?

4. Як класифікують ринок праці при статистичному дослідженні?
5. Які типи безробіття виділяють при дослідженні ринку праці?
6. Якими показниками оцінюють рівень економічної активності? Рівень зайнятості населення? Рівень безробіття?
7. Чим можна оцінити «вартість» спеціаліста?

Статистика національного багатства.

Програма

Сутність і структура національного багатства (НБ). Склад національного багатства за стандартом системи національних рахунків. Фінансові й нефінансові активи: поняття, групування за формами власності, за галузями економіки, за регіонами. Комплексна характеристика національного багатства – використання системи статистичних показників: обсягу й структури НБ; відтворення найважливіших складових НБ; динаміки НБ в цілому та його компонентів; ефективності використання НБ.

Запитання для самоперевірки знань

1. Назвіть основні показники обсягу національного багатства країни і методи їх розрахунку.
2. Які переваги та недоліки методів підрахунку національного багатства в порівняльних цінах?
3. В чому полягає складність розрахунків узагальнюючих показників національного багатства?
4. Дайте характеристику структури національного майна.
5. Які фактори стримують оновлення основних засобів в Україні?
6. У чому полягає роль прискорення обігу оборотних засобів?
7. Які фактори впливають на прискорення обігу оборотних засобів?

Статистика результатів економічної діяльності.

Програма

Економічна сутність підприємництва та завдання статистики. Генеральна сукупність об'єктів статичного спостереження. Структурне обстеження підприємств. Показники статистики

підприємств, методологія їх розрахунку. Статистика виробництва продукції підприємств. Ефективність використання трудових ресурсів, основного та обігового капіталу. Ефективність поточних витрат.

Запитання для самоперевірки знань

1. Назвіть основні показники, що характеризують виробництво продукції підприємства?
2. Якими методами можна оцінити вплив факторів виробництва на собівартість продукції?
3. Чим відрізняється характеристика ефективності праці за допомогою показника продуктивності праці та за допомогою показника трудомісткості?
4. Як функціонально описати зв'язок між продуктивністю праці та продуктивністю засобів виробництва?
5. В чому різниця між розрахунками використання основних засобів ресурсними та витратними методами?
6. Як урахувати вплив терміну використання обладнання на показник віддачі засобів виробництва?
7. Як описати взаємозв'язок між показниками обігу оборотних коштів і швидкістю та часом обігу?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статистика доходів та витрат суб'єктів економічної діяльності.

Програма

Методи оцінки впливу собівартості одиниці продукції, обсягу і структури реалізованої продукції на прибуток від реалізації продукції. Система індексів впливу обсягу виробництва продукції, собівартості продукції та середньої ціни реалізації продукції на рентабельність реалізованої продукції. Встановлення частки прибутку в результаті структурних зрушень в асортименті продукції. Основні показники рентабельності (прибутковості) продукції. Абсолютна середня зміна прибутку з урахуванням впливу зміни рентабельності і власного капіталу.

Запитання для самоперевірки знань

1. Якою системою показників характеризується ефективність діяльності підприємства?
2. У чому полягає відмінність між показниками абсолютної та відносної економії ресурсів і витрат?
3. Якими методами здійснюється факторний аналіз прибутку від реалізації продукції?
4. Як розраховується вплив на динаміку рентабельності зміни прибутку та витрат?
5. Як розраховується вплив на динаміку прибутку зміни рентабельності та величини власного капіталу?

Статистика цін і тарифів.

Програма

Специфіка методики статистичного спостереження та дослідження цін і тарифів. Використання інформації про ціни й тарифи в соціально-економічній сфері. Система цін у СНР. Ціна виробника та ціна покупця. Методика спостереження за рівнем цін на підприємствах. Індексний метод дослідження за зміною цін і тарифів.

Запитання для самоперевірки знань

1. Назвіть особливості статистичного спостереження за рівнем цін і тарифів.
2. У чому полягає різниця зведених індексів цін, розрахованих за методологією Ласпейреса, Пааше та Фішера?
3. Що називають ефектом Гершенкрона? Яка причина його виникнення?
4. Які причини зумовили використання методу стандартних ваг при регіональних та міжнародних порівняннях цін і тарифів?
5. Дайте характеристику методів переоцінювання показників обсягу виробництва за порівнянними цінами?

Статистика рівня життя населення.

Програма

Методи статистичного вивчення показників рівня життя населення: обсяг валового внутрішнього продукту, національного і реального доходу на душу населення, обсяг послуг на душу населення, середній рівень заробітної плати, забезпеченість

житлом. Дослідження структури доходів та витрат населення. Порівняльна оцінка доходів населення з прожитковим мінімумом.

Запитання для самоперевірки знань

1. Які доходи, крім грошових, включають до доходів населення?
2. Чим відрізняється структура та рівень доходів окремих категорій населення України і за рахунок чого?
3. Яка різниця структури «відкритих» і «тіньових» доходів?
4. Які завдання розв'язує статистика бюджетів домогосподарств?
5. Що таке прожитковий мінімум та мінімальний споживчий бюджет?

Статистика зовнішньоекономічної діяльності.

Програма

Статистика зовнішньої торгівлі: обсяги і структура зовнішньої торгівлі. Характеристика збалансованості зовнішньої торгівлі: характеристика відкритості економіки; експортна квота; коефіцієнт покриття; імпортна залежність країни. Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі.

Запитання для самоперевірки знань

1. Назвіть предмет і завдання статистики зовнішньоекономічної діяльності.
2. Чому статистика зовнішньоекономічної діяльності поділяється на три складові частини?
3. Поясніть різницю між статистикою зовнішньої торгівлі та статистикою платіжного балансу.
4. Як можна використати дані статистики зовнішньоекономічної діяльності для прогнозу макроекономічного розвитку країни?
5. Які методи теорії статистики можна використати для аналізу стану та розвитку зовнішньоекономічної діяльності?
6. Що означає платіжний баланс країни? Які складові платіжного балансу ви знаєте?
7. Які основні фактори визначають обмінний курс?

Статистика науки та інновацій.

Програма

Поняття наукової та інноваційної діяльності, завдання статистичного вивчення. Пріоритетні напрями розвитку науки й техніки в Україні. Статистика процесів автоматизації, механізації та інформатизації. Система показників статистики науково-технічної та інноваційної діяльності для: вивчення наявності та стану закладів науки та підготовки наукових кадрів; вивчення результативності науково-технічних розробок; освоєння нових видів продукції; оцінки ліцензійної та патентної діяльності; оцінки рівня міжнародного співробітництва в галузі наукової та інноваційної діяльності; вивчення інформатизації соціально-економічних процесів.

Запитання для самоперевірки знань

1. Назвіть особливості статистичного дослідження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.
2. Що характеризує індекс наукової продукції?
3. Охарактеризуйте методику розрахунку індексу наукової продукції.
4. Що є інформаційною базою для статистичного вивчення інноваційної діяльності?
5. Які існують методи статистичного дослідження інноваційної діяльності?

5. Завдання на самостійну роботу студентів

Під час самостійної роботи студенти поглиблюють отримані знання шляхом опрацювання відповідної літератури та конспекту лекцій, а також підготовки до практичних занять. Тематика та обсяги самостійної роботи представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Теми та питання для самостійної роботи

№ з/п	Тема самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
		форма навчання	
1	Перспективи розвитку економічної статистики в Україні.	3	7
2	Методика та особливості проведення переписів населення. Альтернативні	3	7

	методи статистичної оцінки чисельності населення країни.		
3	Показники центрів зайнятості, як інформаційна база статистики ринку праці.	3	7
4	Використання методів економіко – статистичного моделювання в оцінці національного багатства країни.	3	7
5	Використання методів економіко – статистичного моделювання в оцінці результатів економічної діяльності підприємств.	3	7
6	Сучасні методи статистичного прогнозування цін та тарифів.	3	7
7	Методика розрахунку вартості споживчого кошику.	3	7
8	Використання індексів в статистичному дослідженні зовнішньоекономічної діяльності.	3	7
9	Особливості зарубіжного досвіду організації статистичного обліку даних.	3	7
	Разом	27	63

Звіт про самостійну роботу для денної форми навчання складається у вигляді есе з кожної теми на папері формату А-4. Роздруківка – принтерна. Поля стандартні. Усі звіти можуть бути зброшуровані в один. Звіт про самостійну роботу для студентів заочної форми навчання повинен містити дві частини: теоретичну та практичну. Теоретична частина повинна містити розкриті на основі опрацювання літературних джерел питання з таблиці 2. Практична частина – розв’язок комплексу задач з дисципліни представлений нижче. Для формування вихідних даних для розв’язку задач використовуйте дані з таблиць та останню цифру з номеру залікової книжки (N)

Задачі для самостійного опрацювання

Задача 1.

Для виявлення залежності між обсягом прибутку

підприємства та коефіцієнтом оборотності оборотних активів проведіть групування підприємств. Створіть п'ять груп з однаковим інтервалом. Для кожної групи визначте: 1) кількість підприємств; 2) обсяг прибутку (загалом та у середньому на одне підприємство); 3) обсяг оборотних активів (загалом та у середньому на одне підприємство); 4) коефіцієнт оборотності оборотних активів. Результати групування представте у табличній формі. Зробіть висновки.

Показники діяльності підприємств регіону

Номер підприємства	Дохід, тис. грн.	Оборотні активи, тис. грн.	Прибуток, тис. грн.
1	2154*(N+1)	383	115*(N+1)
2	2529*(N+1)	520	153*(N+1)
3	1922*(N+1)	378	97*(N+1)
4	2165*(N+1)	490	121*(N+1)
5	2124*(N+1)	400	113*(N+1)
6	2228*(N+1)	488	121*(N+1)
7	2305*(N+1)	452	132*(N+1)
8	2529*(N+1)	516	148*(N+1)
9	1535*(N+1)	372	65*(N+1)
10	2703*(N+1)	449	169*(N+1)
11	1179*(N+1)	376	44*(N+1)
12	3027*(N+1)	539	196*(N+1)

Задача 2.

Розрахувати загальну суму затверджених видатків та проаналізувати їх структуру.

Заходи	Сума асигнувань, тис. грн.
Соціальний захист населення	108239*(N+1)
Фінансування:	
- соціально-культурної сфери та науки	1288539
- народного господарства	157777*(N+1)
- міністерства оборони, нац. гвардії, прикордонних військ, штабу цивільної оборони,	

навчальних організацій	108215*(N+1)
Витрати, пов'язані з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи і соціальним захистом населення	107810*(N+1)
Інші витрати	73889

Задача 3.

Оцінити показники варіації народжуваності по областях України.

Число народжених на 1 000 жінок

Області України	Значення
Вінницька	309,1*(N+1)
Волинська	370,4*(N+1)
Дніпропетровська	293,5*(N+1)
Житомирська	323,3*(N+1)
Закарпатська	375,0*(N+1)
Запорізька	285,3*(N+1)
Івано-Франківська	311,5*(N+1)
Київська	323,1*(N+1)
Кіровоградська	295,8*(N+1)
Львівська	319,6*(N+1)
Миколаївська	304,7*(N+1)
Одеська	353,0*(N+1)
Полтавська	275,9*(N+1)
Рівненська	398,0*(N+1)
Сумська	257,4*(N+1)
Тернопільська	287,0*(N+1)
Харківська	267,3*(N+1)
Херсонська	326,6*(N+1)
Хмельницька	315,8*(N+1)
Черкаська	280,0*(N+1)
Чернівецька	327,0*(N+1)
Чернігівська	269,2*(N+1)

Задача 4

Проаналізувати динаміку доходів та витрат населення

Роки	Доходи, млрд. грн.	Витрати, млрд. грн.
1	894*(N+1)	875*(N+1)
2	1101*(N+1)	1091*(N+1)
3	1267*(N+1)	1237*(N+1)
4	1458*(N+1)	1425*(N+1)
5	1549*(N+1)	1494*(N+1)
6	1517*(N+1)	1468*(N+1)
7	1772*(N+1)	1616*(N+1)
8	2051*(N+1)	1931*(N+1)
9	2652*(N+1)	2082*(N+1)

Задача 5

Дані про посівні площі та урожайність зернових культур у КСП району подано у таблиці.

Визначити:

1. Індивідуальні індекси посівних площ, урожайності, валового збору;
2. Загальні індекси посівних площ і валового збору;
3. Індexи середньорічної урожайності зернових культур змінного і постійного складу, а також індекс структури посівів;
4. Абсолютні зміни валового збору за рахунок зміни посівних площ, урожайності окремих культур та структури посівних площ.

Зернові культури	Посівна площа у році, га		Урожайність у році, ц/га	
	Базовому П0	Звітному П1	Базовому У0	Звітному У1
Озимі	13420*(N+1)	12341*(N+1)	32,7+N	45,4+N
Ярові	9860*(N+1)	10269*(N+1)	29,1+N	29,5+N
Разом	23280*(N+1)	22610*(N+1)	-	-